

**Suomen Puhevammaisten Tulkit ry
2006 - 2016**

Matkalla asiantuntijajoukkoon

Suomen Puhevammaisten Tulkit ry
2006 – 2016

Matkalla asiantuntijajoukkoon

Siunnen Puhevastuualue Työryhmä

2006 - 2016

Muutoksia sisäisiin ohjeisiin

Kiitokset

Historiikki on syntynyt eri henkilöiden muisteluista ja sitä kautta syntyy kuva, miten puhevammaisten tulkkauksen ja tulkkityön toiminta lähti Suomessa käyntiin.

Kiitokset historiikkiin kirjoittaneille Pirkko Rautakoskelle ja Eija Roiskolle.

Yhdistyksen syntyvaiheisiin panostamisesta ja yhteistyöstä kiitokset Aivoliitto ry:lle, Kehitysvammaliitto ry:lle, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:lle ja Suomen CP-liitto ry:lle sekä Honkalampi-säätiölle ja Pääjärven kuntayhtymälle eli nykyiselle Etevalle.

Kiitokset Suomen Viittomakielen Tulkit ry:lle, joka on antanut mallia yhdistykselle.

Eriyiskiitokset erikoispuheterapeutti Tuula Pullille, jonka sinnikkään työn ansiosta puhevammaisten tulkkauksen palvelu lähti liikkeelle.

Historiikki työryhmä:

Maire Huttunen, Sirkku Johansson, Pirkko Jääskeläinen, Aira Selin, Sinikka Vuorinen ja Virpi Yiannakou.

1. Alkusanat.....	3
Eija Roisko	
2. Muisteluja vuosien varrelta.....	5
Pirkko Jääskeläinen	
3. Puhevammaisten ihmisten tulkkauspalvelun alkumetrejä Varsinais-Suomessa.....	12
Pirkko Rautakoski	
4. Yhdistyksen syntymisen tausta.....	15
Sirkku Johansson	
5. Yhdistyksen perustaminen.....	17
Sinikka Vuorinen	
6. Yhdistys tutuksi - toimijaksi asiantuntijajoukkoon.....	18
Aira Selin	
7. Työrukkasena - puheenjohtajana 2011-2015.....	19
Sinikka Vuorinen	
8. Poimintoja vuosikertomuksista.....	26
9. Yhdistyksen järjestämät työkokoukset 2007-2015.....	31
10. Yhdistyksen järjestämät työ-viikonloput.....	33
11. Yhdistyksen jäsenmäärän kehitys 2007-2015.....	33
12. Tutkimuksia ja opinnäytetöitä.....	34
13. Kirjallisuutta.....	34
Liite	Puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö

1. Alkusanat

Eija Roisko, Tikoteekin kehittämispäällikkö, Kehitysvammaliitto ry

On aika pysähtyä ja katsoa hetki eteen ja taaksepäin. Moni asia on muuttunut viimeisten kymmenen vuoden aikana. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta astui voimaan syyskuussa 2010. Sitä ennen tulkkauspalvelu oli osa Vammaispalvelulain toimintaa (VpL 380/1987), jossa yksittäinen kunta järjesti palvelut omalla alueellaan asuville puhevammaisille ihmisille. Nyt järjestämisestä ja tiedottamisesta vastaa Kela niin Utsjoella kuin Hangossakin asuvalle vammaiselle henkilölle. Muutos on merkittävä.

Myös alan termit ja käsitteet ovat muuttuneet. Määrittelyt ovat selkeytyneet ja viranomaiskieli on vähentynyt antaen tilaa asiakkaalle ja palvelulle. Jo tulkkipalvelu-termin muuttuminen tulkkauspalveluksi kertoo muutoksesta yksittäisestä yleisemmäksi, arkipäiväisemmäksi ja asiakaslähtöisemmäksi. Vastaavasti tulkkausta ei enää niinkään määritellä tilanteiden kuin tarpeen mukaan (vrt. asiointitulkkaus ja opiskelutulkkaus).

Tulkkauspalvelun perusta on kuitenkin pysynyt samana. Kaikkeen ihmisyyteen kuuluu vuorovaikutus toisen ihmisen kanssa. Vammaisten tulkkauspalvelu on yksi puhevammaisille ihmisille vuorovaikutuksen, osallistumisen ja viestinnän mahdollistaja silloin, kun henkilö ei pysty kommunikoimaan puheella tai hänellä on vaikeuksia ymmärtää toisen ihmisen puhetta tai kirjoitettua kieltä. Toisaalta myös vuorovaikutus ja viestintätavat ovat muuttuneet, kun kasvotusten ja puhelimella tapahtuvan kommunikoinnin rinnalle on tullut sosiaalinen media ja sen jatkuvasti kehittyvät uudet muodot. Lisäksi yhä useampi puhevammaisen henkilö kommunikoi käyttäen viestinnässään jotakin tietoteknistä apuvälinettä ja yksilöllistä kommunikointikansiota.

Uudet mediat ja apuvälineet haastavat puhevammaisten tulkit päivittämään jatkuvasti omaa osaamistaan. Puhevammaisten tulkkien erikoisammattitutkinto on haasteen edessä, kun paitsi tekniikka myös puhevammaisten ihmisten toiveet ja ympärillä oleva yhteiskunta ja sen palvelukäytännöt muuttuvat. Ja minkälaista lisäarvoa palvelulle uusin ammattikorkeakoulutasoinen tutkinto tuo, sen vasta aika näyttää.

Kelan tilaama ja Kehitysvammaliiton Tikoteekin toteuttama selvitys (valmistuu kesällä 2016) puhevammaisten tulkkauspalvelusta ja palvelun käyttämättömyyden syistä nostaa esille uusia kehittämishaasteita. Puhevammaisten tulkkauspalvelu ei

toimi niillä puhevammaisilla ihmisillä, jotka tarvitsevat apua myös muissa päivittäisissä toimissaan. Lähes puolet puhevammaisista tulkkauspalvelun käyttäjistä kokee, että kaksi ihmistä avustamassa on liikaa.

Tulevaisuudessa puhevammaisten tulkkauspalvelua käytetään yhä enemmän ja se palvelee myös niitä, jotka tarvitsevat vähemmän tai enemmän apua myös muissa päivittäisissä toimissaan. Siitä, miten palvelun kehittäminen onnistuu, voidaan toivottavasti lukea seuraavassa Suomen Puhevammaisten tulkit ry:n 15-vuotishistoriikissa vuonna 2021.

2. Muisteloja vuosien varrelta

Pirkko Jääskeläinen

Tästä se alkoi: Tulppa- projekti

Puhevammaisten tulkkipalveluista ei ollut mitään tietoa kun vammaispalvelulakiin tuli vuonna 1994 pykälä, jonka mukaan myös puhevammaisilla on oikeus tulkkipalveluun. Kunnan tuli järjestää tämä palvelu ja järjestämisvelvollisuuteen kuului myös tulkin hankkiminen ja palkkaaminen.

Kehitysvammaliitossa oli alkanut Tulppa- projekti vuonna 1991 Jyväskylän kaupungissa. Projekti laajeni Pohjois-Karjalan erityishuollon alueen 19 kuntaan vuosiksi 1992–1993. Projektin päällikkönä toimi erikoispuheterapeutti Tuula Pulli.

Hankkeen tarkoituksena oli kartoittaa puhevammaisten määrää ja selvittää keitä ovat laissa mainitut puhevammaiset. Toinen tehtävä oli miettiä ja kehittää vastaus kysymykseen mitä ovat puhevammaisten tulkkipalvelut, kenellä on oikeus saada ja mitä yleensäkin tarkoitetaan puhevammaisten tulkkipalvelulla.

Pohjois-Karjalan erityishuoltopiirin johtaja Markku Niemelä toimi aktiivisesti puhevammaisten puolestapuhujana ja hänen ansiostaan projekti toteutui Pohjois-Karjalassa. Aloitin projektin osa-aikaisena työntekijänä vuonna 1992. Tuula Pulli, mahtava oppiäitini, lähetti minulle pari salkullista AAC-materiaalia ja komensi maakuntaan kertomaan puhevammaisuudesta ja hankkeen tavoitteista. Tehtäväni oli kertoa ja esitellä vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiä.

Projektissa todettiin, että puhevammaisten tulkkipalvelun tarvetta ei kunnissa tiedostettu. Projektissa toteutettiin kysely, jonka avulla pyrittiin selvittämään puhevammaisten määrää ja heidän tarvettaan tulkkipalveluun. Osa kyselystä liittyi tiedotus- ja koulutustilaisuuksiin, osa vietiin järjestöihin, sosiaali- ja terveysvirastoihin, sairaaloihin ja palvelutaloihin henkilökohtaisesti. Osa tehtiin haastattelemalla ja kyselyjä tehtiin myös kirjeitse.

Puhevammaisten määrän selvittäminen ei ollut helppoa, koska monissa kunnissa oli vastaus: "Meillä ei kunnassa yhtään puhevammaista". Useiden koulutus- ja tiedotustilaisuuksien jälkeen kysely kunnille toistettiin esim. henkilökohtaisilla tapaamisilla. Keskusteltiin ja mietittiin missä vamma- ja sairausryhmissä puhevammaisia henkilöitä voi olla. Kyllähän niitä puhevammaisia sitten löytyi. Kyselyn pohjalta voitiin tehdä viitteellinen arvio, että 0,3-0,4:llä % väestöstä olisi vaikeuksia puheen tuottamisessa ja/tai ymmärtämisessä. Projektin historia on

luettavissa loppuraportista "Tulppa suusta" Tuula Pulli. Raporttia voi lainata Kehitysvammaliiton kirjastosta.

Toinen projekti

Tulppa projektin jälkeen Honkalampi-säätiöllä alkoi RAY:n rahoittamana "Tulppi- ja kommunikaatiokeskus" projekti. Tämä projekti jakaantui kahteen osaan, viittomakielen tulkkipalvelujen ja puhevammaisten tulkkipalvelujen kehittämiseen.

Hanke herätti kovasti närkästystä viittomakielen tulkeissa. Ei puhevammaisille voi olla mitään tulkkipalveluja. Lakia pitää siltä osin muuttaa, oli vaatimus. Jouduimme Tuula Pullin kanssa olemaan tiukkoina vaatiessamme puhevammaisille lain suomaa oikeutta palveluun. Honkalampi Säätiön projekti oli kehittämisprojekti ja heti aluksi perustettiin puhevammaisten tulkkipalveluja tuottava AAC-keskus.

Honkalampi-säätiöllä oli toiminut jo vuosia viittomakielisiä palveluja tuottava Tulkkikeskus ja Honkalampi säätiön AAC-keskus toimi puhevammaisten tulkkipalvelutyöntekijöiden työnantajana.

AAC-keskus teki kuntien kanssa sopimuksen, jolla kunta osti puhevammaisten tulkkipalvelun henkilölle, jolle he olivat tämän palvelun myöntäneet. Suurimmassa osassa tapauksia tulkkina toimi puhevammaisen jo ennestään tunteva henkilö, esim. tuttu avustaja. Alkuaikoina myös omaisella oli mahdollisuus toimia tulkkina. Myöhemmin vakiintui käytäntö, että tulkkina voisi toimia vain asiakkaan kommunikoinnin hyvin tunteva henkilö. Ei kuitenkaan lähisukulainen tai omainen.

Tiedotus ja koulutus olivat suuri osa projektia. Terveyskeskuksien, kuntien ja järjestöjen työntekijöille sekä puhevammaisille ja heidän omaisilleen järjestettiin tiedotus- ja koulutustilaisuuksia. Tilaisuuksissa käsiteltiin vammaispalvelulakia, tulkkipalvelun sisältöä ja opastettiin tulkkipalvelun käyttöön. Tulkkina toimivia henkilöitä ohjattiin ja yhdessä kehitettiin tulkkina toimimisen sisältöä ja mahdollisuuksia.

Palvelun tarvitsijoille pyrittiin hankkimaan asiakkaan ja kunnan sosiaalityöntekijän kanssa yhdessä tulkkipalvelutyöntekijä. Sosiaalitoimen työntekijöillä ei ollut tietoa tulkeista eikä henkilöistä jotka voisivat toimia puhevammaiselle tulkkina.

Tulkki-sanaa ei saanut puhevammaisten tulkkipalvelun yhteydessä käyttää, sillä vielä ei ollut koulutettuja puhevammaisten tulkkeja, kuten viittomakielen tulkit ovat. Alun alkaen pyrittiin tekemään selvät rajat tulkkauksen ja avustamisen välille. Puhevammaisella henkilöllä oli subjektiivinen oikeus tulkkipalveluun ja kunnalla velvollisuus järjestää se. Kunnat halusivat usein tehdä, varsinkin kehitysvammaisille, tulkkipäätöksen ja sitoa siihen myös avustamisen.

Tuohon aikaan käytettiin termejä suora- ja ohjaava tulkkipalvelu. Suora tulkkipalvelu tarkoitti palvelua, joka koskee suoraan puhevammaista henkilöä ja ohjaavassa tulkkipalvelussa ohjattiin myös puhevammaisen henkilön lähiyhteisöä toimimaan puhevammaisen henkilön kanssa. Nämä termit herättivät hämmennystä ja väärinymmärrystä muualla maassa.

Ensimmäinen AAC-työntekijä koulutus 1993

Vuoden 1993 aikana alkoi ensimmäinen AAC-työntekijäkoulutus Outokummun Ammattioppilaitoksessa kurssimuotoisena oppisopimuskoulutuksena. Koulutus oli noin n. 20 opintoviikon laajuinen. Vastaavaa koulutusta järjestettiin joissakin muissakin oppilaitoksissa ympäri maata. Ensimmäisessä koulutuksessa oli opiskelijoina Honkalammen kuntayhtymästä useita kuntoutusohjaajia.

Koulutus oli uutta luovaa. Ammattitaitoinen opettajamme Tuula Pulli ja monet muut asiantuntijat luotsasivat meitä puhevammaisuuden ja vaihtoehtoisten kommunikaatiomuotojen saloihin. Yhdessä pohdimme puhevammaisten tulkkipalvelun olemusta ja sisältöä. Mietimme myös paljon puhevammaisten tulkin eettisiä sääntöjä ja tuolloin muodostunut ammattisäännöstä on kantanut Kela-aikaan asti.

Maire Huttunen muistelee ensimmäistä koulutusta:

"On ihan pakko mainita ensimmäisestä koulutuksesta ja oppimäärät mitä silloin vaadittiin: Kommunikaatioon liittyvä tiedollinen ymmärtäminen 104 h, Eri puhevammaryhmien ja heidän ympäristönsä kommunikaation tarpeet, ongelmat ja mahdollisuudet 122 h, Puhevammaisten palvelut ja kuntoutus 120 h, Puhevammaisten kommunikaatio- ympäristön luominen 91 h, Erilaisten puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatio- menetelmien ja kommunikaation apuvälineiden käyttäminen sekä puhetulkkaukset 212 h, Päättytyö 56 h. Jos näitä sitten avaisi tarkemmin, niin enempi koulutus antoi eväitä kommunikaatio- ohjaukseen kuin tulkin tehtäviin."

Erikoisammattitutkinto vuonna 2001

Vuosien ajan useat tahot olivat Opetushallitukseen yhteydessä vaatien puhevammaisten tulkin ammattitutkinnon saamista. Yhtenä esteenä silloin oli, etteivät puhevammaisten tulkkina toimivat henkilöt kuuluneet samaan ammattiliittoon.

Tutkinnon perusteita valmistelemaan perustettiin Opetushallitukseen työryhmä, jossa sain olla mukana alusta alkaen. Työryhmässä oli koulutuksen edustajia, työtekijöiden edustajia ja mm. puheterapeutti.

Puhevammaisten tulkkipalvelun erikoisammattitutkintoon (eat) johtavan koulutuksen suunnittelu aloitettiin Kuopiossa toimivassa Pohjois-Savon ammatillisessa instituutissa jo ennen kuin perusteet olivat virallisesti edes tulleet voimaan. Vuonna 2001 puhevammaisten tulkkipalvelutyöntekijöiden koulutus aloitettiin ammatillisena näyttötutkintokoulutuksena. Erikoisammattitutkinnolla osoitetaan alan vaativampien työtehtävien hallinta.

Tutkinnon perusteet on uudistettu vuosina 2006 ja 2010. Parhaillaan Opetushallituksessa on menossa uudistusten aika ja puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnon perusteet uudistetaan varmaankin lähivuosina. Tällä hetkellä puhevammaisten tulkkiksi on koulutautunut koko maassa 343 henkilöä (2.12.2015).

Olen saanut olla mukana Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnon kehittämisessä. Ensin tutkinnon perusteita suunniteltaessa, sitten tutkintotoimikunnan jäsenenä edustaen Erton kautta puhevammaisten tulkkveja vuodesta 2001 alkaen. Tutkintotoimikunnassa olen toiminut myös puheenjohtajana ja nykyisin varapuheenjohtajana. Toimikausi päättyy 31.7.2016.

Uudenmaan VETURI 2001-2004

Puhevammaisten tulkkipalveluja kehitettiin useissa, enimmäkseen RAY:n tukemissa hankkeissa. Varmaankin laajin tulkkipalveluja kehittävä hanke oli STM:n koordinoima Veturi, Kuulo- ja puhevammaisten verkostoituvat tulkkipalvelut, joka toimi vuosina 2001-2004. Hankkeen pääasiallinen tarkoitus oli vammaispalvelulain mukaisten tulkkipalvelujen saatavuuden ja laadun edellytysten vahvistaminen koko maassa.

Tulkkipalvelujen verkostohanke toteutettiin 12 aluehankkeena. Tärkeänä nähtiin kaikkien toimijoiden keskinäisen asiantuntemuksen, osaamisen ja näkemysten kokoaminen yhteen sekä niiden hyödyntäminen kehittämistyössä. Uudenmaan

Veturi-hankkeen asiantuntijaryhmän rinnalle perustettiin keväällä 2002 erityisesti puhevammaisten tulkkipalvelua käsittelevä PuTu-työryhmä (puhevammaisten tulkkipalvelu).

Kehitysvammaliiton Tikoteekki oli tehnyt kartoituksen puhevammaisten tulkkipalvelun toteutumisesta Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan kunnissa. Uudenmaan alueella toimivat puhevammajärjestöt olivatkin huolissaan Uudellamaalla vähäisestä puhevammaisten tulkkipalvelun käyttäjien määrästä.

Tulkkipalvelujen Uudenmaan Hankintapiiri 2004

Uudenmaan Veturi-hankkeen työn tuloksena käynnistyi STM:n myöntämällä valtionavustuksella huhtikuussa 2004 projekti, jossa perustettiin Tulkkipalvelujen Uudenmaan Hankintapiiri. Jatkossa hankintapiirin toiminta rahoitettiin kuntien ostomäärien mukaisessa suhteessa. Hankintapiirin ydinajatuksena oli turvata tulkkipalvelut niitä tarvitseville ja varmistaa palvelun laatu. Lisäksi haluttiin kehittää palvelut suureksi kokonaisuudeksi ja kehittää yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Puhe-Tupa hanke 2001-2012

Veturin Putu-työryhmä oli huolissaan Kehitysvammaliiton Tikoteekin Uudellamaalla toteuttaman kartoituksen tuloksesta. Uudellamaalla oli yli 1,4 miljoonaa asukasta, joista puhevammaisia voitiin arvioida olevan 7000 (0,5% väestöstä). Kuitenkin vuosina 1999-2001 puhevammaisten tulkkipalvelua oli anottu ja myönnetty koko Uudenmaan alueella 42 puhevammaiselle henkilölle.

Puhe-Tupa -hanke aloitti vuonna 2001 RAY:n rahoituksella Suomen CP-liitto ry:n koordinoimana. Hankkeessa olivat mukana Aivoliitto ry (aiemmin Aivohalvaus- ja Dysfasialiitto ry), Autismi- ja Aspergerliitto ry, Förbundet De Utväcklingstördas Vänner, Kehitysvammaliitto ry, Kehitysvammaisten tukiliitto ry ja Suomen CP-liitto ry.

Hankkeen tavoitteena oli kehittää puhevammaisten tulkkipalvelujen tuottamismalleja Uudellamaalla, luoda yhteistyöverkostoja puhevammaisten tulkkipalvelua käyttävien, tuottavien ja organisoivien tahojen välillä, sekä tiedottaa puhevammaisten tulkkipalveluista niin puhevamma-alan asiantuntijoille kuin suurelle yleisölle.

Aloitin hankkeessa huhtikuussa 2004. Alku meni opetellessa kartan kanssa Uudenmaan kuntia ja kulkuyhteyksiä. Tarkoitus oli käydä kaikissa kunnissa, tavoittaa sosiaalityöntekijät ja muita yhteistyökumppaneita, kuten järjestöjä ja

puhevammaisia henkilöitä. Työ oli monipuolista tiedotus- ja koulutustoimintaa sekä yhteistyökumppaneiden tapaamisia ja palavereja.

Tammikuussa 2005 sain työparikseni puheterapeutti Kristiina Räisäsen, jonka kanssa yhteistyö oli saumatonta. Kristiina oli kouluttautunut ja minä kokenut. Kristiina oli nuori ja pitkä ja minä pätkä. Jalkauduimme yhdessä ja erikseen erilaisiin tilaisuuksiin ja mm. messuille. Kristiina hoiti puheterapeuteille tiedottamisen.

Uudenmaan Hankintapiiri oli aloittanut samaan aikaan ja heillä oli samoja tavoitteita kuin meillä alun perin, joten teimme heidän kanssaan yhteistyötä päällekkäisyyksien karsimiseksi.

Puhetupakeskus 2005

Suomen CP-liitto ry perusti Puhetupakeskuksen vuonna 2005. Keskukseen toiminnan aloittamiseen vaikuttivat ratkaisevasti toiminnanjohtaja Aimo Strömberg ja palvelupäällikkö Ilona Toljamo.

Puhetupakeskuksessa luotiin toimintamalli puhevammaisten tulkkipalvelujen tuottamiseen kuten Honkalampi-säätiön AAC-keskuksessa. Kunta teki päätöksen ja Puhetupakeskus hankki tulkit, maksoi heille palkan, toimi työnantajana ja minä toimin heidän esimiehenään. Tämä toimi näin ennen Kela.

Puhetupakeskus toimii edelleen Suomen CP-liitto ry:n vakiintuneena toimintana. Tulkkipalveluvastaavana toimii Heli Honko-Pekkarinen ja hänen esimiehenään mahtava Ilona Toljamo. Enpä olisi pystynyt tekemään työurallani lähellekään sitä kaikkea, mitä olen tehnyt, ilman Ilonan asiantuntemusta yhteistyökykyä ja -halua. Se takien tuntemus, mikä Ilonalla on, on aivan korvaamatonta. Nykyäänhän Puhetupakeskuksen toimintaa säätelee vahvasti Kela. Toimintaperiaate on muuten sama.

Puhetupa hanke jatkuu

Hankkeen oli tarkoitus kestää neljä vuotta. Puhevammaisten tulkkipalvelut olivat vielä kuitenkin muutoksen edessä ja RAY myönsi jatkoa projektille ja hanke kestitkin kaikkiaan vuoden 2012 tammikuun loppuun asti. Viimeiset neljä vuotta projektissa toimi yksi henkilö ja aika oli kiireistä. Yhteistyökumppaneiden kanssa kehitettiin palveluja ja järjestettiin uusia tapahtumia.

Eija Roisko ja Marianna Ohtonen Kehitysvammaliitosta olivat korvaamattomia yhteistyökumppaneita ja asiantuntijoita. Erilaiset seminaarit ja teemapäivät, sekä

messut olivat paikkoja, joissa voimme viedä puhevammaisten asiaa ihmisten tietoisuuteen. Varsinaisen suuri urakka meille "lankesi" kun STM ilmoitti tulkkauspalvelujen siirtyvän kunnilta Kelan järjestettäväksi. Olimme kuulleet asiasta "huhua", mutta Kelalle tämä tuli kuulemma aamun Hesarista tiedoksi.

Tämä siirto tiesi tietenkin myös uutta tulkkauspalvelulakia. Lain tekeminen olikin sitten ennen kokematon. Asian tiimoilta perustettiin useita eri tahojen työryhmiä. Itse sain olla alusta alkaen mukana asiantuntijana Kelalle ja STM:ään. Kävimme yhteistyöpalavereissa eri kokoonpanoilla.

Puhevammaisten tulkitkin saivat olla kuultavana lakia suunnittelemassa. Yhteistyö viittomakielisiä edustavien järjestöjen kanssa tiivistyi. Järjestökentällä tehtiin paljon taustatyötä esitettäväksi seuraavassa kokoontumisessa. Niitä kokouksia ei ollut vähän ja niissä oli kyllä välillä melkoista vääntöä asioiden tärkeydestä. Kela ja STM:kin olivat joistakin asioista periaatteellisesti eri mieltä. Oli erittäin miellyttävä työskennellä STM:n Jaana Huhdan ja Aino Kimpimäen kanssa.

Kun lakiteksti tuli lausunnonle sitä kommentoitiin yhteistyötahojen kanssa ja muutoksia ehdotettiin. Kun laki oli menossa eduskuntaan hyväksyttäväksi kansanedustajia lobattiin sekä erikseen, että yhdessä, kukin omia tuttuja kansanedustajiaan ja tahojaan. Tiedottaminen uuden lain sisällöstä ja vaikutuksista aloitettiin, kun hallituksen esitys oli paperilla. Tieto oli tarpeen yhteistyötahoille, kunnissa palvelun käyttäjille ja myös kaikille kansalaisille. Taas alkoivat "puhujamatkat" ympäri maata.

Sitten laki tuli voimaan 1.9.2010 ja palvelu siirtyi Kelalle. Lopunhan te tiedättekin. Mielestäni laki on "ihan hyvä". Kaikessa on muuttamista ja parantamista ja kaikki riippuu palvelun toteuttajista kuinka hyvin he onnistuvat ja ovat onnistuneet. Muutoksia ja kehitystä aina tarvitaan. Toivottavasti muutokset ovat parempaan päin.

3. Puhevammaisten ihmisten tulkkaukspalvelun alkumetrejä Varsinais-Suomessa

Pirkko Rautakoski, puheterapeutti, yliopistonlehtori

Laki puhevammaisten ihmisten oikeudesta tulkkipalveluun tuli voimaan vuoden 1994 alusta. Tätä oli edeltänyt Tuula Pullin kaksi ansiokasta projektia, Tulppa-projekti (1991-1993) ja Tulva-projekti (1993-1996). Näiden projektien raportteja sekä Tuula Pullin meille välittämää lisämateriaalia me muut käytimme, yrittäessämme hahmottaa, mistä on kyse ja järjestellessämme niin tulkkipalvelutyöntekijäkoulutusta kuin konkreettista palveluakin.

Noista alkuajoista on yli kaksikymmentä vuotta, joten voi olla, että muistissani ei enää ole kaikkia Varsinais-Suomen tapahtumia asian tiimoilta, tai että muistini on niitä jotenkin muuttanut. Aivotoiminnoista on nimittäin todettu, että muistot järjestäytyvät useaan otteeseen uudelleen.

On tavallista, että uuden asian ”läpimeno” tarvitaan kaksikymmentä vuotta. Tuo aika on nyt kulunut siitä, kun laki puhevammaisten oikeudesta tulkkipalveluun tuli voimaan. Asia on nyt todellakin edennyt ja on monien eri tahojen tiedossa, tosin vielä paremminkin voisi olla.

Maailman terveysjärjestön, WHO:n, Kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitus (ICF-luokitus) ilmestyi 2001. Siinä kuvataan, miten sairauden ja vamman vaikutukset näkyvät yksilön elämässä ja se sisältää kaksi osiota, a) kehon rakenteet ja toiminnot sekä b) suoritukset ja osallistuminen. Luokituksen avulla voi kuvata muun muassa, miten kyseessä olevan ihmisen on mahdollista osallistua erilaisiin asioihin. Kun on kyseessä ihminen, jolle kommunikointi on vaikeaa, hänellä voi olla rajoituksia osallistua keskusteluun, hoitaa omia asioitaan eri toimistoissa, osallistua yhdistystoimintaan jne. Puhevammaisten tulkkaukspalvelu voi kuitenkin mahdollistaa hänelle osallistumisen. Tulkkaukspalvelu on siis positiivinen ympäristötekijä, joka mahdollistaa osallistumisen.

ICF-luokitusta käytetään paljon kansainvälisten tutkimusten taustateorianana. Olen ollut ylpeä voidessani esimerkiksi kansainvälisissä kongresseissa tai muissa maissa luennoidessani kertoa, että puhevammaisten tulkkipalvelu on Suomessa lakisääteistä ja miten se tukee ICF-luokituksen mukaista puhevammaisen ihmisen osallistumista elämän tilanteisiin. Laki on ainutlaatuinen. Tietääkseni vain

Ruotsissa on vastaavaa toimintaa, Taltjänst -toimintaa, joka ei kuitenkaan ole lakisääteistä ja sen järjestäminen vaihtelee eri sairaanhoitopiireissä.

Aluksi puhuttiin puhevalmentajien tulkkipalvelusta ja puhevalmentajien tulkkipalvelutyöntekijöistä, mutta nytemmin termit ovat vakiintuneet ja puhutaan puhevalmentajien tulkkauspalvelusta ja puhevalmentajien tulkeista. Näitä termejä käytän jatkossa tässä artikkelissa.

Palaan ajatuksissani kuitenkin tulkkauspalvelun alkuvaiheisiin täällä Varsinais-Suomessa. Tulkkauspalveluun tarvittiin tietenkin työntekijöitä. Livia, silloinen Kaarinan sosiaalialan oppilaitos, ja heidän kaksi opettajaansa olivat erittäin kiinnostuneita järjestämään puhevalmentajien tulkkipalvelutyöntekijöiden 40 opintoviikon mittaista koulutusta. He kokosivat työryhmän suunnittelemaan koulutusta, ja osittain myös toteuttamaan sitä. Ohjenuorana olivat puheterapeutti Tuula Pullin dokumentit. Olimme kaikki hyvin innostuneita. Osallistuin itse tämän työryhmän työskentelyyn ja myös luennointiin. Alussa koulutukseen kuului luentojen ja käytännön harjoitteluiden lisäksi myös puheterapeuttien vetämiä opiskelijoiden ohjausryhmiä, joissa käsiteltiin harjoittelujen aikana esiin tulleita konkreettisia asioita ja pohdittiin tulkkauspalvelun olemusta.

Suuri osa opiskelijoista osallistui koulutukseen saadakseen lisätaitoja omaan työhönsä ja vain pieni osa oli aluksi heitä, joiden todellakin oli mahdollista ryhtyä toimimaan puhevalmentajien tulkkina, lähinnä osa-aikaisesti. Alku oli siis vaatimatonta mutta koulutettujen määrä lisääntyi vähitellen. Koulutusta ei järjestetty joka vuosi mutta vähitellen yhä useampi sai tämän koulutuksen.

Vuonna 2006 valmistuivat Opetushallituksessa ensimmäiset puhevalmentajien tulkin näyttötutkinnon perusteet. Kyseessä oli siis erikoisammattitutkinto. Osallistuin näitä perusteita valmistelleeseen työryhmään. Alueen laajuuden takia ei ollut helppoa päättää, mitä kaikkea tulisi ottaa mukaan ja mitä jättää pois. Nämä olivat kuitenkin ensimmäiset näyttötutkinnon perusteet ja niillä päästiin eteenpäin. Hieman myöhemmin perusteita uudistettiin ja vuonna 2011 ilmestyivät uudet perusteet.

Aivoliitto, silloinen Aivohalvauksen ja dysfasialiitto, oli jäsenkuntansa takia heti kiinnostunut puhevalmentajien tulkkipalvelusta ja mahdollisuudesta olla aktiivinen toimija tässä asiassa. Aloittaessani työt liiton kommunikaatiokeskuksessa 1997 oli yksi keskuksen tehtäväalueista juuri puhevalmentajien tulkkipalvelutyön koordinointi paikallisesti. Valmistuneista tulkkipalvelutyöntekijöistä pidettiin liitossa muun muassa ajantasaista listaa.

Koska tulkkipalvelu oli uusi asia, eivät puhevammaiset ihmiset itsekään tienneet mitä se tarkoittaa ja mihin sitä voisi käyttää. Aivoliitto halusikin huolehtia siitä, että sen afaattiset jäsenet saisivat tietoa tulkkipalvelusta ja oppisivat sitä käyttämään. Liittoon suunniteltiin kurssi, jossa afaattisille osallistujille kerrotaan tulkkipalvelusta ja harjoitellaan sen käyttöä. Tämä oli kuitenkin liian aikaista, sillä kurssille ei ilmoittautunut tarpeeksi osallistujia ja se jouduttiin peruuttamaan.

Sittemmin tulkkipalvelu on osoittautunut tärkeäksi palveluksi juuri afaattisille ihmisille. Puheterapeuttiopiskelija Ninni Nurmisen Åbo Akademiassa tekemässä pro gradu tutkimuksessa, jossa hän lähetti kyselylomakkeen Suomessa toimiville puhevammaisten tulkkipalvelutyöntekijöille, kävi ilmi, että eniten tulkkipalvelutapahtumia on juuri afaattisten ihmisten kanssa verrattuna muihin käyttäjäryhmiin (Nurminen, 2014).

Tulkkipalvelutyöntekijä voi olla hyvin tärkeä ihminen afaattiselle ihmiselle. Erään yksin asuvan afaattisen ihmisen luona tulkkipalvelutyöntekijä kävi säännöllisesti joka viikko. He kävivät läpi saapuneen postin ja suunnittelivat mahdolliset kodin ulkopuolella tapahtuvat käynnit (Kela, posti jne.). Eräänä päivänä, käydessään kerrostalon kellarissa, hän oli huomannut jättäneensä kotiavaimen asuntoon. Puhelin hänellä kuitenkin oli mukana, joten arvaatkeko kenelle hän soitti? Omalle tulkkipalvelutyöntekijälleen! Kun hätä oli suuri, tuli apu tulkkipalvelutyöntekijän kautta.

Tekstissä mainittu lähde:

Nurminen, N. (2014). Tolkningstjänst för talhandikappade personer i Finland. Pro gradu avhandling. Åbo Akademi.

4. Suomen Puhevammaisten Tulkit ry - yhdistyksen syntymisen tausta

Sirkku Johansson

Tarve jakaa kokemuksia tehdystä työstä syntyi heti 1990-luvulla, kun valmistuimme ensimmäisiltä "Vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien" tai "Vaikeavammaisuus ja kommunikaatio" -kurseilta puhevammaisten tulkkipalvelutyöntekijöiksi. Alueellisia itsenäisiä työntekijäryhmiä syntyikin siellä, missä koulutuksia järjestettiin, vaikka suurin osa teki tulkkaustryötään sivutyönä.

Valtakunnalliset työkokoukset saivat alkunsa vammaisjärjestöjen edustajien aloitteesta. Kaikista vammaisjärjestöistä, joissa jäsenistössä oli puhevammaisia henkilöitä, osallistuttiin erilaisiin kommunikaatiomenetelmien koulutuksiin ja myös järjestettiin niitä. Näissä yhteyksissä syntyi ajatus kuulla, miten asiat hoidetaan ja mitä tulkkipalveluna tehdään eri puolilla Suomea.

Alussa valtakunnallisten työkokousten suunnittelu ja toteuttaminen oli CP-liiton, Kehitysvammaisten Tukiliiton, Kehitysvammaliiton, Honkalampi-Säätiön ja Pääjärven edustajien vastuulla. Silloin tuntui tärkeältä tehdä asiasta virallinen; saada päätöksiä tekemään, asioita suunnittelemaan ja toteuttamaan yhteisesti valitut edustajat. Alueellisen toiminnan tukeminen ja edustus koettiin tärkeäksi tulkkityön ja tulkkikoulutuksen kehittämiseksi.

Alkuvuosina työkokouksissa jaettiin paljon tietoa ja vaihdettiin kokemuksia eri kuntien toimintamalleista; mikä on tulkkipalvelutyöntekijän nimike, palkkaus, tehtävät ja minkälainen rooli on kuntien sosiaalityöntekijöillä ja puheterapeuteilla. Vammaisjärjestöjen työntekijät edustivat tulkkipalvelutyöntekijöitä monissa sosiaalityöntekijöiden ja puheterapeuttien yhteisissä seminaareissa ja puhevammaisten tulkkauksen kehittämishankkeissa. Valtakunnallisten työkokousten kautta voitiin sitten tiedottaa näistä asioista ja myös kerätä tietoa välttämiseksi eteenpäin.

Alkuvaiheen työkokouksissa nousi esille huoli siitä, että puhevammaisille ihmisille, puheterapeuteille tai vammaispuhelyn sosiaalityöntekijöille puhevammaisuus puhumattakaan puhevammaisten tulkkipalvelusta olivat aivan uusia käsitteitä. Lisäksi monilla tulkeilla oli suuri huoli asiakasryhmien pärjäämisestä yleensä ja heidän mahdollisuudestaan päästä vuorovaikutukseen omalla kommunikointitavallaan. Muistan miten haasteellista oli jäsentää yhteisissä keskusteluissa näitä eri teemoja omiksi kokonaisuuksikseen ja saada asioita eteenpäin. Kaikki kiertyi aina lopulta siihen, että puheterapeutit eivät tee

lähetteitä kuntiin, sosiaalityöntekijät eivät tee päätöksiä, oppilaitosten koulutukset eivät vastaa kentän tarpeeseen, eivät puhevammaiset tiedä oikeudestaan palveluun. Monet ottivatkin omalla alueellaan vastuuta tiedottamisesta ja eri tahojen kouluttamisesta.

Tulkin (silloin siis tulkkipalvelutyöntekijän) työn sisällöstä ja erilaisista tulkkausmenetelmistä ei niinkään vielä puhuttu. Keskustelua tulkin työhön kuuluvista tehtävistä, esimerkiksi avustamisesta kuitenkin käytiin jo silloin. Klassikkovertaus pudonneen kynän nostamisesta lattialta elää vielä tänäkin päivänä.

Kentälle kaivattiin virallista tahoa, joka edustaisi tulkkeja ja miettisi näitä erilaisia teemoja ja toimintamalleja. Siihen aikaan valtaosa tulkeista teki päivätyönään jotain hoito- tai kuntoutustyötä ja hyvin harvoilla oli mahdollisuus tehdä alan kehittämistyötä palkallisena työnä ja suurin osa osallistui esim. työkokouksiin omalla ajallaan ja kustannuksellaan.

Virallisen yhdistyksen perustaminen oli toiminnan alkuunpanijoilla jo varhaisessa vaiheessa tavoitteena. Yhdistystoiminnan kautta erilaiset näkökulmat saavat tilaa ja eri ihmiset saavat mahdollisuuden päästä vastuuseen toiminnan kehittämisestä. Alueellisten virallisten ryhmien perustamisen taustalla oli ajatus siitä, että näissä ryhmissä mm. valmisteltaisiin työkokouksiin esityksiä ja niin saataisiin kaikkien ääni paremmin kuuluville ja erilaiset toimintamallit esille.

5. Yhdistyksen perustaminen 30.9.2006

Sinikka Vuorinen

Suomen Puhevammaisten Tulkit ry:n perustamiskokous pidettiin 30.9.2006 Kehitysvammaisten Tukiliiton Tulppaanitalossa Tampereella. Perustamiskokouksessa hyväksyttiin yhdistyksen nimi, säännöt sekä jäsenmaksujen määrät. Perustamisasiakirjaa olivat allekirjoittamassa:

Pirkko Jääskeläinen, Anne Grönroos, Aila Stauffer, Eeva Lammela, Mervi Salonen, Sinikka Vuorinen, Sanna Vallius-Kauhaniemi, Arja Tarkiainen, Eija Ahlström, Päivi Pirinen-Kervinen, Aira Selin, Minna Helén, Heli Hurme, Anne Viljanen, Satu Hartikainen-Lindfors, Susanna Hellgren, Anita Kivistö, Anitta Väätäinen, Ilpo Romppanen, Carita Pirttijoki, Sirkku Johansson ja Virpi Yiannakou.

Ensimmäisen hallituksen ja samalla yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin Sirkku Johansson Tampereelta. Hallituksen varsinaisiksi jäseniksi valittiin Kirsti Salonen Rovaniemeltä, Sinikka Vuorinen Turusta, Minna Helén Lammilta, Virpi Yiannakou Helsingistä, Aira Selin Raisiosta ja Päivi Pirinen-Kervinen Kuopiosta. Varajäseniksi valittiin Pirkko Jääskeläinen Helsingistä sekä Anita Kivistö Seinäjoelta. Perustamiskokousta seuranneessa hallituksen järjestäytymiskokouksessa varapuheenjohtajaksi valittiin Aira Selin, sihteeriksi Virpi Yiannakou ja taloudenhoitajaksi Sinikka Vuorinen.

Yhdistyksen ensimmäisen toimintavuoden aikana toiminnassa keskityttiin jäsenhankintaan ja yhteistyön kehittämiseen eri tahojen kanssa. Hallituksen jäsenet tiedottivat uudesta yhdistyksestä omia sidosryhmiään ja jäsenmäärä kasvoikin tasaisesti vuoden aikana. Vuoden 2007 lopulla jäsenmäärä oli 62 varsinaista jäsentä, 12 opiskelijajäsentä ja 1 kannatusjäsen. Lisäksi hallitus käynnisti yhdistyksen logon suunnittelun. Keskustelu tukkipalvelujen siirrosta Kelan toiminnaksi alkoi vuoden 2007 aikana.

6. Yhdistys tutuksi - toimijaksi asiantuntijajoukkoon

Aira Selin

Puheenjohtajaksi tulin vähän yllättäen edellisen väistyttyä vuoden päästä yhdistyksen perustamisesta. Päätyönä oli silloin tuoda yhdistystä tulkkien ja alan muiden toimijoiden tietoisuuteen. Jäsenhankintaa tehtiin oppilaitoksissa ja sähköpostilistoja tulkeista kerättiin, jotta asiat ja tiedotteet tavoittaisivat mahdollisimman monia.

Toiveita, miten yhdistystä kehitettäisiin ja mitä koulutustarpeita olisi kyseltiin jäseniltä. Alueellisen toiminnan toivottiin kehittyvän ja alueilla järjestettävän kokoontumisia. Haluttiin väyliä ja foorumeita joissa pohtia kehittyvää tulkkityötä. Tulkit tekivät vielä silloin paljon yksin työtään eikä tulkkirinkejäkään juuri ollut.

Viittomakielen tulkit ja kuurojen tulkkaus olivat tuttu asia kunnissa. Puhevalmiiden tulkin palkka olikin vaikea asia monessa kunnassa. Yhdistys ei ole ammattiliitto, joka voi neuvotella palkoista, mutta moni tulkki kääntyi yhdistyksen puoleen palkkausasioissa. Joissakin kunnissa tarjottiin henkilökohtaisen avustajan palkkaa. Edelläkävijäkunnat noudattivat jo viittomakielen tulkkien palkkasuosituksia ja vähitellen se käytäntö vakiintui.

Työkokoukset olivat joka vuosi niin kuin edelleenkin. Aiheina oli mm. ammattiliitto- ja työsopimusasiat, tulkin virallinen nimike, palkkaussasiat, avustamisen problematiikka, työssä jaksaminen, erilaiset ongelmatilanteet tulkkaustilanteissa.

Oppilaitosten kanssa yhteistyötä kehitettiin ja työelämäryhmissä oli hallituksen jäseniä. Kunnat suhtautuivat hyvin kirjavasti tulkin ja asiakkaan työskentelyyn. Joissain kunnissa sosiaalityöntekijä järjesti säännöllisesti seurantapalavereja, joihin osallistui myös asiakkaan puheterapeutti sekä mahdollinen omainen ja tulkki. Kelasta jo puhuttiin ja siihen järjestelmään siirtymisestä ja uhkakuvista joita maalailtiin isolla pensselillä!

Kolme puheenjohtajavuottani olivat siis työntäyteisiä, mutta koin tärkeäksi saada Suomen Puhevalmiiden Tulkit ry varteenotettavaksi yhdistykseksi ja yhdeksi tärkeäksi toimijaksi asiantuntijajoukkoon. Nykyvalossa se on toteutunutkin.

7. Työrukkasena - puheenjohtajana 2011-2015

Sinikka Vuorinen

Hallituksen jäsenenä olin perustamiskokouksesta 2006 maaliskuulle 2015, josta ajasta taloudenhoitajana vuodet 2006-2011 ja puheenjohtajana 2011-2015.

Siviilissä olen blisskieltä käyttävän henkilön äiti. Uskon sen tuoneen syvyyttä asioiden tarkasteluun ja omaan arvomaailmaan.

Kunta-aikana palveluntuottajia oli huomattavasti vähemmän ja me tulkit olimme suurelta osin friikkuja, tuntityöläisiä. Vaikka löytyi meitä kuukausipalkkaisiakin. Harvemmassa olivat tulkit, jotka tekivät päätyönään tulkkausta. Sivuhommina näitä tekivät monet. Oli isoja toimijoita Honkalampi-säätiö idässä, pohjoisessa Kolpene ja lännessä Eskoo. Näissä tulkikeskuksissa tulkit tekivät tulkkauksen lisäksi kommunikaatio-ohjausta. Oli kilpailutukset Uudellamaalla sekä Pirkanmaalla ja näille alueille syntyi uusia firmoja, toiminimiäkin. Tuntui, että kunnat tekivät omanlaisia päätöksiään, asiakkaat eivät olleet palvelun suhteen tasa-arvoisia.

Ja sitten tuli se Kela.

Ollaan me pidetty ääntäkin

Kelan ensimmäinen sopimuskausi oli 1.9.2010 alkaen kera optiovuoden 31.12.2013 asti. Kelan toinen sopimuskausi 1.1.2014 - 31.12.2015, jatkuen ainakin yhdellä optiovuodella 2016. Toiseen optiovuoteen on vielä mahdollisuus 2017.

Molempien sopimuskausien aikana Kela on avannut lisähankinnan. Välityksen 'kotiuttaminen', kuten Kela asian ilmaisi, Vatu-keskuksen yhteyteen tapahtui 1.1.2014 alkaen.

Kelan tulo on väistämättä yhtenäistänyt tulkkauspalvelua valtakunnallisesti. Kela edellyttää palveluntuotannolta määrättyjä asioita ja samalla antaa yhtenäisiä ohjeita toimia. Kelan järjestämässä tulkkauspalvelussa puhe puheterapeuteista yhtenä tulkkauspalvelun aktiivitoimijana on jäänyt taka-alalle.

Kela kehittää tulkkauspalvelua tapaamalla asiakkaita edustavia järjestöjä, järjestämällä vuotuisia & pakollisia koulutuspäiviä palveluntuottajille. Tulkkijärjestöt Suomen Puhevammaisten Tulkit ry (SPT), Suomen Viittomakielen Tulkit ry (SVT) ja Suomen kirjoitustulkit ry (SKT) ovat itse olleet aktiivia ja lähestyneet Kelaa lausunnoin, ehdottaneet tapaamisia.

Kelan myötä kiinnostus yhdistystä, puhevammaisten tulkkia ja puhevammaisten tulkkauspalvelua kohtaan laajeni huomattavasti. Tulkkijärjestöt tekivät yhteisiä lausuntoja Kelan järjestämästä tulkkauspalvelusta. Yhdessä osallistuimme asioimistulkin ammattisäännöstöä uudistavaa työryhmään sekä oikeustulkkien rekisteriä selvittävään työryhmään. Toimimme yhteistyössä kuulovamma-alan eri toimijoiden kanssa mm. Laajennetun tulkkitoiminnan yhteistyöryhmässä. Koulutuskentälle tulivat Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak) ja Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak) suunniteltuihin puhevammatulkkauksen koulutuksista.

Yhdistykseltä pyydetään lausuntoja ja kannanottoja ja hallitus on niitä monia tehnytkin. Meidät kutsutaan työryhmiin. Meidät muistetaan. Ollaan me pidetty ääntäkin, oltu aktiivisia silloinkin kun meiltä ei mitään kysytty.

Hallitus

Hallituksessa valtakunnallisuus on säilynyt hyvin; vaikka joskus joku maantieteellinen alue on saanut enemmän hallituksen jäseniä. On ollut mahdollista peilata tulkkauspalvelua eri kanteilta, koota kokonaisuuksia ja välittää havaintoja eteenpäin - joko tulkkien suuntaan tai puhevammaisjärjestöille, Kelalle ja eri työryhmiin.

Hallituksessa on aina ollut jäsenenä joku, joka toisessa roolissaan toimii puhevammaisia henkilöitä edustavassa järjestössä; Aivoliitossa, Suomen CP-liitossa ja Kehitysvammaliitossa. Näin hallitus on saanut työskentelynsä kannalta välttämättömiä verkostoja käyttöönsä.

Puheenjohtajuuskaudellani olin sekä Aivoliiton Tulkikeskuksen osa-aikainen vastaava että yksinyrittävä Kelan hyväksymä palveluntuottaja. Eri roolissa olevien tulkkien myötä hallitus on saanut toimintansa kannalta tärkeää infoa palvelun toimeenpanosta. Tulkkauspalvelussa on ollut eri puolilla Suomea erilaisia toimintamalleja sekä erikokoisia ja erilaisia toimijoita.

Aatetta ja ammattiliittoa

Vuosina 2013-2014 alalla käytiin yt-neuvotteluita ja tulkkien työsuhteita punnittiin ehkä enemmän kuin koskaan ennen. Puheenjohtajalle lisähankinnat, sopimuskausien muutokset ja yt-neuvottelut näkyivät ja ennen kaikkea kuuluivat jäsenten yhteydenottoina palkkaa ja työsuhdetta koskeissa asioissa. Tarvittaessa ohjasin jäseniä yhteydenottoihin Erton asiantuntijoiden suuntaan.

Puhevammaisten tulkkauspalvelussa ei ole yleissitovaa työehtosopimusta. Palkkaa- ja työsuhdetta määritellään talokohtaisin sopimuksin, usein SVT:n ja Akavan Erityisalojen palkkasuosituksen avulla.

Kelan kilpailutukset ovat aiheuttaneet muutoksia ja vaihtuvuutta tulkkien työllistymisessä ja rekrytoitumisessa. Työntekijäroolissa oleva tulkki katsoo etusijajärjestyksestä kenelle kannattaa rekrytoitua, koska oletuksena on, että töitä tulee firmalle, joka on sijoittunut etusijajärjestyksessä korkealle.

Tulkin palkkauksessa alalla ovat yleistyneet ns. nollasopimukset. Nollasopimus tarkoittaa, ettei työsopimukseen kirjata minimi- tai maksimityöntuntimäärää, vaan tulkki tekee töitä oman halunsa mukaisen määrän tai sen verran, mitä välitys tulkkauskeikkoja tulkkille välittää. Nollasopimus voi olla houkutteleva mahdollisuus. Se antaa tietyn vapaudentunteen; kalenteria voi laittaa auki ja sulkea kuten itse tahtoo. Huomioiden tietysti sen mitä esimies 'määrää' (työaikalaki) tai Kelan sopimuksessa on tullut luvattua. Palkka saattaa muodostua korkeammaksi kuin kuukausipalkka. Nollasopimus edellyttää työntekijältä joustavuutta, koska palkka voi vaihdella kuukausittain.

Puhevammaisten tulkkauksessa asiakkaan tulkkirinkiin kuulumisen sekä tulkkiringin sisällä oleva etusijajärjestys määrittelevät tuntimäärää, jonka tulkki pääsee työnään tekemään. Alueilla, joilla tulkkien määrä on ollut pienempi, kaikille asiakkaille ei muodostu tiukkoja tulkkirinkejä. vaan asiakkaalle välittyy etusijajärjestyksen mukaisesti vapaana oleva tulkki.

Minkälainen sitten on tulevaisuuden SPT - aatteellinen yhdistys, tulkkien etujärjestö vaiko ammattiliitto?

Puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö

Yhdistyksen tärkeänä tehtävänä on jäsenten ammatti-identiteetin vahvistaminen. Ammatti-identiteettiä vahvistavat mm. puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö, koulutukset ja muu yhteinen toiminta. Kelan toimeenpanoon vuoden 2014 alussa liitetty asiakkaan perehdytys tulkkauspalveluun on omalta osaltaan ollut vahvistamassa tulkin ammatti-identiteettiä.

Puhevammaisten tulkin eettiset periaatteet kirjattiin ensimmäisen kerran 90-luvun alkupuolella. Elokuussa 2014 julkistettiin laajemmin yhdessä työstetty puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö (liite). Erityispiirteinä tässä on eri kohtien periaatetta avaava selitys. Ammattisäännöstön tulee seurata aikaa, uudistua aika ajoin.

Koulutuksesta

Erikoisammattitutkinto on työelämälähtöinen koulutus. Oppilaitoksia on eri puolilla Suomea, ei kuitenkaan Pohjois-Suomessa. Tätä kirjoitettaessa erikoisammattitutkintoa järjestävät oppilaitokset ovat kirkastamassa keskinäistä yhteistyötään. Samalla eat-oppilaitokset ovat osoittaneet myös kiinnostusta Kelaa ja Kelan tulevia kilpailutuksia kohtaan.

Erikoisammattitutkinnon suorittaneita on 343 persoona (12/2015). Diakista valmistuivat toukokuussa 2015 ensimmäiset puhevammaisten tulkkaukseen perehtyneet tulkki amk- nimikkeellä toimivat puhevammaisten tulkit. Kelan järjestelmässä on 183 (11/2015) puhevammaisten henkilöiden tulkausta tekevää tulkkia.

Hallitus lähetti marraskuussa 2012 erikoisammattitutkintoa järjestäville oppilaitoksille kyselyn. Kysely meni 15 oppilaitokselle, seitsemälle erikoisammattitutkintoa järjestävälle ja kahdeksalle järjestäneelle. Kyselyssä tiedusteltiin millä tavoin oppilaitoksessa toimii työelämäryhmä, kuka luennoi valmistavassa koulutuksessa, sekä milloin oppilaitos on seuraavan kerran aloittamassa valmistavaa koulutusta. Samalla SPT: n hallitus ilmaisi yhteistyöhalukkuuttaan oppilaitosten kanssa.

Asiaa koskeva jatkokirje oppilaitoksille lähetettiin alkuvuonna 2013, jossa kerrottiin vastauksia saadun seitsemältä oppilaitokselta. Jatkokirjeessä kerrottiin tarkemmin Kelan tulkkauspalveluun liittyvistä asioista. Tärkeää oli myös kertoa oppilaitosten mahdollisuudesta olla yhteydessä SPT:n valtakunnallisen verkoston yhdyshenkilöihin. Yhdyshenkilöiden kautta oppilaitokset saisivat tarvittaessa yhteyden alueelliseen tulkkien verkostoon.

Koulutuscentän laajetessa vuonna 2013 hallitus ehdotti lausunnossaan yhteistyöseminaaria tulkkien koulutuksesta Opetushallitukselle, Puhe- ja näkövammais palvelujen tutkintotoimikunnalle, Diakille, Humakille ja Kelalle. Ehdotuksesta oltiin kiinnostuneita, mutta järjestävää tahoa ei vielä tuolloin ilmaantunut.

Puhevammaisten tulkin tulee kehittää itseään jatkuvasti. Ammattitaitoa ylläpitämään tarvitaan täsmäkoulutuksia kommunikoinnin uusista apuvälineistä ja sovelluksista. Voisiko ammattikorkeakoulutus tarjota erikoisammattitutkinnon suorittaneille jatko-, täydennys- tai muuntokoulutusta? Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden projekteja, opinnäytetöitä ja tutkimuksia voidaan hyödyntää tulkkityön ja koulutuksen kehittämisessä.

Minulla on ollut mahdollisuus osallistua sekä Ammattiopisto Livian puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkintokoulutuksen työelämäryhmään että Diakin kielensisäisen tulkkauksen työelämäryhmän työskentelyyn. Puheenjohtajana koin yhteistyön erittäin tärkeäksi mahdollisuudeksi kehittää koulutuksia ja toisaalta välittää informaatiota hallituksen ja koulutuksien välillä.

Tarvittaisiinko tulkkauspalvelun rinnalle muita palveluja?

Puhevammaisten tulkkauspalvelun asiakas tarvitsee hyvin usein myös muita palveluita selviytyäkseen arjesta. Mutta millä tavoin kunnat näitä palveluja asiakkaalle tarjoavat ja myöntävät? Onko tällaisia muita palveluita riittävästi - henkilökohtainen avustaminen, vapaa-ajan avustaminen, arjen pyörittämisen ohjaus, tuettu päätöksenteko, kuljetuspalvelut, palveluasuminen - löytyykö niihin resursseja, tekijöitä - ihmisiä?

Arjen pyörittämisen ohjaus ja tuettu päätöksenteko eivät ole laissa ja asetuksissa mainittuja palveluita, mutta ovat sellaisia palveluita, joista puhevammaisen asiakas mahdollisesti hyötyisi. Syntyisikö näihin muihin palveluihin uusi ohjaavampi ammattikunta, uusi koulutus?

Marraskuussa 2015 Kelan ja palveluntuottajien tapaamisessa kuulumme puhevammaisten tulkkauksen käyttöasteen vähenevän huolestuttavasti. Pienempi joukko käyttää kuitenkin palvelua entistä enemmän. Kehitysvammaliitto on käynnistänyt tutkimuksen, jossa selvitetään miksi päätöksen saanut asiakas ei käytä oikeuttaan tulkkauspalveluun.

Tulevaisuus – ajatuksen lentoa

Tulevaisuuden SPT fokusoituu jäseniinsä, edustaa jäseniään eri yhteyksissä, kehittää ammatti-identiteettiä ja järjestää koulutuksia, unohtamatta puhevammaista asiakasta. Yhdistyksen jäsenet päättävät jatkossakin:

- millä tavoin kehitetään tulevaisuuden tulkkauspalvelua
- millä tavoin kehitetään tulevaisuuden tulkkaa, tulkin ammatti-identiteettiä.

Palveluntuottajilla on oma vastuunsa palvelun kehittämisessä myös tulkin näkökulmasta. Palveluntuottajien yhdistys, Puhevamma-alan Tulkkauspalvelun Tuottajat ry, perustettiin tammikuussa 2013 Turussa. Toimin perustamiskokouksen sihteerinä.

Pitäisikö Kelan järjestämässä tulkkauspalvelussa puhevammaisten tulkkaus olla oma tuotteensa? Kuulonäkövammaisten tulkkaus on oma tuotteensa, sisältäen

tulkkauksen, opastuksen ja kuvailun. Mitä puhevammaisten tulkkaus omana tuotteena olisi: tulkkaus, _____ ja _____ ???

Mitä tapahtuisi jos palveluntuottajia ei kilpailutettaisi nykymuotoisesti, vaan luopuisimme etusijajärjestyksestä. Vapautuisiko näin välitykselle enemmän aikaa välittää asiakkaalle tulkaustilaukseen sopiva tulkki. Kelalla toimii terapiat, kuntoutus ja kuntoutuskurssit, voisiko tieto tästä kokemuksesta hyödyntää tulkkauspalvelun kehittämisessä?

Kelan seuraavassa kilpailutuksessa laatua mitataan todennäköisesti mm. tulkin koulutuksella. Miten Kela pisteyttää tutkintoja, muita koulutuksia ja tulkin työkokemusta. Mikäli laatua arvioitaessa ja mitatessa suositaan ainoastaan koulutusta, eli tutkinto ratkaisee, silloin saatetaan työkokemus laadun tekijänä 'vahingossa heittää roskiin'.

Kelan kilpailutuksessa me tulkit kirjaamme tulkkiprofiiliin osaamisemme, kokemuksemme ja koulutuksemme. Rastitanko kaikki asiakasryhmät ja kommunikointikeinot? Vai onko minulla erityisiä tulkkaustaitoja, voisinko erikoistua johonkin tai joihinkin asiakasryhmiin ja kommunikointikeinoihin?

Maantieteellisesti puoli Suomea (entiset Oulun ja Lapin läänit), on edelleen ilman puhevammaisten henkilöiden tulkkaukseen kouluttavaa oppilaitosta. Mistä löytyvät tulkit Pohjois-Suomeen? Miten turvataan koulutuksen valtakunnallisuus? Miten valtakunnallisesti toteutuu asiakkaille tasa-arvoinen tulkkauspalvelu? Onko jossain vaiheessa puhevammaisten tulkkausta tekevistä tulkeista alueellista ylitarjontaa?

Meillä tulkeilla on valmiudet tehdä muutakin kuin Kelan järjestämää tulkkausta. Esimerkkeinä kolmannen tahon tilaukset, tulkkaus perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa tai maahan muuttavien henkilöiden tulkkauksessa.

Millä tavoin kommunikaatio-ohjaus ja -opetus sisältyvät tulevaisuudessa kunnan tarjoamiin palveluihin? Erilaisista kommunikoinnin apuvälineistä, puhetta tukevista ja korvaavista kommunikointikeinoista tietämystä ja erityisesti kokemusta sekä ohjauksellisia ja/tai opetuksellisia taitoja omaavasta tulkista tulisi mainiosti kommunikaatio-ohjausta ja -opetusta tekevä tyyppi.

Kelan järjestämään puhevammaisten tulkkauspalveluun voi sisältyä vähäistä kommunikaatiomateriaalin valmistamista asiakkaalle silloin, kun se liittyy välittömästi tulkkaustilanteeseen. Voisiko tulevaisuudessa puhevammaisen

henkilön kommunikoinnin apuvälinepolkua ajatella kokonaisuutena, jossa apuvälineen arvioinnin ja hankinnan lisäksi olisi kommunikaatio-ohjaus sekä kommunikoinnin apuvälineen päivitys ja tarvittaessa kommunikaatiomateriaalin valmistus? Erikoistuessamme meillä tulkkeina on valmiuksia ja asiantuntemusta tehdä laajempaa päivittämistä ja kommunikaatio materiaalin valmistamista.

8. Poimintoja toimintakertomuksista

2007

- Ensimmäisen toimintavuoden aikana keskityttiin jäsenhankintaan ja yhteistyön kehittämiseen eri tahojen kanssa.
- 17.3.2007 hallitus laati kannanoton koskien tulkkipalvelujen siirtämistä kunnilta valtion rahoitusvastuulle. Kannanotto toimitettiin STM:lle.
- Keväällä 2007 toteutettiin jäsenkysely - jäsenistö toivoi koulutusta mm. uusista kommunikoinnin menetelmistä ja kommunikoinnin apuvälineistä sekä teemakoulutuksia tulkkipalvelua käyttävistä asiakasryhmistä.
- Yhdistyksen kotisivut otettiin käyttöön marraskuussa 2007.

2008

- Käsiteltiin tulkkipalvelun Kelalle siirtoon liittyviä asioita. Tiedotettiin ja osallistuttiin moniin tilaisuuksiin, joissa tulkkipalvelujen siirtymisestä Kelalle saatiin uutta tietoa.
- Yhdistyksen asettama työryhmä valmisti tulkkien käyttöön tarkoitettua tiedotuspakettia. Tiedotuspaketin avulla pyrittiin yhtenäistämään tulkkien jakamaa tietoa puhevammaisten tulkkauspalvelusta.

2009

- Hallitus nimesi loppuvuonna 2008 varapuheenjohtaja Pirkko Jääskeläisen yhdistyksen edustajaksi STM:n ja Kelan kuulemistilaisuuksiin sekä neuvotteluihin, joissa kehitettiin valtakunnallisella tasolla puhevammaisten tulkkauspalvelua.
- Alkuvaiheessa mm. Kelassa tarvittiin paljon tietoa puhevammaisen asiakkaan kommunikointimenetelmistä ja tulkkausmenetelmistä sekä siitä, miten puhevammaisten tulkkauspalvelu eroaa viittomakielen tulkkauspalvelusta.
- Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta tuli voimaan 2010 ja yhdistys osallistui lakiuudistuksen käsittelyyn sen valmisteluvaiheessa.
- Suomen CP-liiton ja Kehitysvammaliiton tekemät puhevammaisten tulkkauspalvelusta kertovat DVD:t julkaistiin.
- Puhevammaisten tulkkien erikoisammattitutkintoa järjestävien oppilaitosten kanssa on tehty vuoden mittaan tiivistä yhteistyötä osallistumalla työelämän asiantuntijaryhmiin, luennoimalla tulkin työstä sekä toimimalla tutkintotilaisuuksien työntekijätahon arvioijana.

2010

- Vammaisten tulkkaukspalvelujen järjestäminen siirtyi Kelalle 1.9.2010. Uuden lain toimeenpanoon liittyen yhdistys laati useita lausuntoja STM:lle ja Kelalle.
- Puhevammaisten tulkkien erikoisammattitutkinnon perusteet uudistettiin uuden lain mukaiseksi 1.1.2011 ja tähän liittyen yhdistys laati lausunnon Opetushallitukselle. Yhdistys kannustaa epäpäteviä puhevammaisten tulkkeja suorittamaan erikoisammattitutkinnon.
- Syyskuussa hallituksen jäseniä oli Kelan terveysosastolla Helsingissä keskustelemassa yhteistyöstä sekä tarvittavien ohjeistuksien sisällöstä.
- ISAAC Suomi-Finland ry:lle lähetettiin kirjelmä blisskielen asemasta ja huoli kieltä käyttävien henkilöiden asemasta Suomessa.
- Yhdistyksen liikemerkkiä työstettiin yhdessä sen suunnittelijan Outi Kokkosen kanssa. Lisäksi uudistettiin kotisivuja.

2011

- Hallitus jätti yhdessä kuulovamma-alan toimijoiden kanssa kannanoton Kelalle, jossa esitettiin huolestuneisuus tulkkien työllistymisestä rekrytointikiellon johdosta.
- Lisäksi laadittiin lausunto Kelan terminologisesta sanastosta.
- Hallituksen jäsenet ovat tahoillaan ottaneet kantaa etätulkkauksen pilotointiin.
- STM:n, Kuntaliiton ja Kelan marraskuisen tapaamisen perusteella laadittiin selvitys puhevammaisten tulkin työnkuvasta seuraavaan STM tapaamiseen helmikuussa 2012.
- Hallituksen jäseniä osallistui toukokuussa tutkintotoimikunnan yhteistyöpäivään Ammattiopisto Liviassa, Kaarinassa.
- Valkeassa talossa, Helsingissä, toukokuussa ja marraskuussa olleisiin Laajennetun tulkkitoiminnan yhteistyöryhmän (STM, Kela, puva-alan ja kuva-alan edustajia) tapaamisiin on osallistunut hallituksen jäseniä.
- Hallituksen edustajat tervehtivät kukkasin koordinaattori Pirkko Jääskeläistä Muuttuvat tulkkipalvelut -hankkeen loppuseminaarissa 27.10.2011.
- Yhdistyksen liikemerkki otettiin käyttöön kotisivulla. Liikemerkin suunnitteli Outi Kokkonen.
- Ammattiyhdistysasiassa hallitus oli yhteydessä Akavan Erityisaloihin sekä Ertoon, jonka jäsenyhdistys on Yksityisen Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset YSTEA.

- Jäsenistöltä kerättiin mielipiteitä ammattiliittoon liittyvistä asioista ja jäseniä kannustettiin liittymään Ertoon.

2012

- Kelan terveysosaston kutsumina puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja osallistuivat tulkkauksen kehittämistyöhön. Teemoina olivat mm. suurten yleisö tapahtumien tulkkauksen sekä ryhmämatkojen tulkkauksen koordinointi, päivystys, asiakasprofiililomakkeen päivittäminen sekä palvelun aloittava perehdytystapaaminen.
- Hallitus antoi lausunnon OPH:lle oikeustulkin erikoisammattitutkinnon perusteiden luonnokseen.
- Kannanotto valtioneuvoston valtionalouden kehukseen v. 2013-2016 kilometrikorvausmuutosten osalta. Kannanotto lähetettiin kansanedustajille yhdessä Suomen kirjoitustulkit ry:n ja Suomen Viittomakielen Tulkit ry:n kanssa.
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto kutsui yhdistyksen Asioimistulkin ammattisäännösten uudistamistyöryhmään, joka kokoontui neljä kertaa vuonna 2012 ja alkuvuonna 2013 työryhmä kokoontui kolme kertaa. Tältä pohjalta jatkui yhdistyksen oma puhevammaisten tulkin ammattisäännösten uudistamistyö.
- Diakonia-ammattikorkeakoulussa, Turussa, alkoi uusi tulkki AMK- koulutus ja yhdistyksen yhteistyö DIAK:in kielensisäisen tulkkauksen koulutuksen kanssa käynnistyi. Puheenjohtaja luennoi Kielensisäisen tulkkauksen seminaarissa.
- Hallitus oli yhteyksissä Opetushallitukseen, tutkintotoimikuntaan ja erikoisammattitutkintoa järjestäviin oppilaitoksiin puhevammaisten tulkin koulutuksen asemasta tutkintojärjestelmässä.
- Hallitus lähetti marraskuussa 2012 erikoisammattitutkintoa järjestäville oppilaitoksille kyselyn. Kyselyssä tiedusteltiin millä tavoin oppilaitoksessa toimii työelämäryhmä, kuka luennoi valmistavassa koulutuksessa sekä milloin oppilaitos on seuraavan kerran aloittamassa valmistavaa koulutusta. Samalla SPT: n hallitus ilmaisi yhteistyöhalukkuuttaan oppilaitosten kanssa.
- Asiaa koskeva jatkokirje oppilaitoksille lähetettiin alkuvuonna 2013.
- Jäsenistön oma suljettu Facebook- ryhmä avattiin ja yhdistyksen kotisivulta tulostettava esite valmistui.
- Ammattiliittoa koskevissa asioissa oli tapaamiset sekä Erton että Akavan Erityisalojen kanssa.

- SPT:n ja Erton yhteistyönä toteutettiin elokuussa 2012 jäsenistöllä Palkka- ja työehtokysely. Kyselyyn vastasi 47 jäsentä. Kyselyn perusteella jäsenistölle ja hallitukselle tuli mietittäväksi seuraavia:
Jäsenten saaminen yhteen ammattiliittoon on tärkeää, koska silloin puhevammaisten tulkin palkkaa- ja työsuhdetta koskevia asioita voidaan edistää ulostuloilla sekä myöhemmin palkkasuosituksilla. Minkä näköinen ammattiryhmä on 10-15 vuoden päästä? Miten tehdään ammatillista edunvalvontaa?

2013

- Yhdistyksen edustaja osallistui oikeustulkkiin rekisteriä selvittävän työryhmän työskentelyyn Opetus- ja kulttuuriministeriön kutsumana. Oikeustulkin erikoisammattitutkinnon perusteet tulivat voimaan.
- Yhdistys antoi lausunnot Kelan terveysosastolle tulkkaukspalvelujen toimeenpanosta sekä tulkkaukspalveluiden hankinnasta 2014. Lisäksi annettiin lausunto Kelan etuusjohtajalle tulkkauk välityksen keskittämisestä Turkuun.
- Opetushallitukselle, Puhe- ja näkövammaispalvelujen tutkintotoimikunnalle sekä Diakille ja Humakille annettiin lausunnot tulkkiin koulutuksesta sekä ehdotettiin yhteistyöseminaaria.
- Asioimistulkin ammattisäännöstö julkistettiin toukokuussa 2013 Tampereella. Puheenjohtajalla oli puheenvuoro julkistamistilaisuudessa.
- Yhdistyksen ylimääräinen kokous kutsuttiin koolle 14.9.2013. Peruste ylimääräiselle kokoukselle oli se, että 2013 vuosikokouksessa oli käytetty valtakirjoja äänestettäessä hallituksen puheenjohtajasta, erovuorossa olleista varsinaisista jäsenistä ja yleisvarajäsenistä, vaikka yhdistyksen säännöissä ei ole mainintaa valtakirjojen käyttämisoikeudesta. Ylimääräisessä kokouksessa vahvistettiin vuosikokouksessa valittu hallitus. Lisäksi kokouksessa päätettiin, että yhdistyksen sääntöjä ei muuteta.

2014

- Puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö julkistettiin elokuussa 2014.
- Tulkkijärjestöt - SPT, Suomen Viittomakielen Tulkit ry (SVT) ja Suomen kirjoitustulkit ry (SKT) tekivät tammikuussa yhteisen kannanoton Kelan tulkkaukspalveluiden välitystoiminnasta.
- Tulkkijärjestöjen edustajat vierailivat huhtikuussa Kelan terveysosastolla Helsingissä ja joulukuussa Kelan välityskeskuksessa Turussa. Kela-vierailuja edelsi jäsenistön tekemien kysymysten ja kommentoinnin välittäminen Kelan terveysosastolle sekä Vatu-keskukselle.

- Oppilaitosyhteistyön merkeissä tulkkijärjestöt tapasivat toukokuussa Diakin Turun kampuksella, jossa yhteydessä valmisteltiin yhteydenottoa Kelan suuntaan.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön Oikeustulkkien rekisteriä selvittävä työryhmä sai työnsä päätökseen ja julkisti työryhmämuistion Oikeustulkkien rekisterin perustamiseen liittyvistä asioista.
- Jäsenistön tarpeita kartoitettiin syyskuisella jäsenkyselyllä ja sen perusteella alueellista toimintaa ja koulutuksia kehitettiin → koulutus- ja verkostoitumispäivä syksyllä 2015 Tampereella, Joensuussa ja Oulussa, joista Oulun koulutus peruuntui.

9. Yhdistyksen järjestämät työkokoukset 2007-2015

- 4.-5.5.2007 Polvijärvi (Joensuu) - noin 50 osallistujaa
Jouko Liukkonen ja Satu Seppäläinen - Honkalampisäätiön ja tulkikeskuksen esittely
Piia Sorsa - Uusi vammaislaki
Mirjam Turunen - Lapsiasiakkaat puva-tulkin työssä
Pirkko Jääskeläinen ja Eila Nissinen - Tutkinnon perusteet
Maire Huttunen - Puva-tulkin työnkuva ja tulevaisuuden haasteet kohti vahvaa ammatti-identiteettiä
Sirkku Johansson - Yhdistysinfo
- 18.-20.4.2008 Viking Line m/s Mariella Helsinki-Tukholma-Helsinki -
Osallistujia 25
Eija Roisko - Puhevammaisten ihmisten kertomuksia omasta elämästään
Ritva-Anneli Mauno - Työssä jaksamisen eväät
SPT:n tiedotuspaketti tulkkipalvelusta
Tulkkipalvelun siirtyminen Kelalle
Kuvapuhelimen käyttö etätulkkauksessa
Kyselytunti tulkin työstä
- 27.-28.3.2009 Seinäjoki - osallistujia 53
Etätulkkkaus
Papunetin kuvatyökalu
Tuija Piepponen - Elekielestä
Eskoon malli
Tapausesimerkkejä ja keskustelua
- 5.-6.3.2010 Kuopio - osallistujia 70
Kelan ajankohtaiset & uusi tulkklauslaki
Ohjeistus tulkeille työryhmän tuloksia
Etätulkkkaus paja
Merja Puustinen - Tulkkipalvelu Kuopion alueella;
Satu Rautiainen - Asiakkaan kommentti uuteen tulkkkauspalvelulakiin
Mirjam Turunen ja Anni Vähä-Herttua - casetyöskentelyä

- 18.-19.3.2011 Vantaa - osallistujia 74
 Leealaura Leskelä - Selkokieli
 Kaisa Laine - Asiakkaan kom.keinot ajan tasalle
 Pamela Sarasmo - Vaitiolovelvollisuus lain kannalta
 Esa Kalela - Etiikkaa tulkkauspalveluissa
 Essi Tolonen - Eväitä työssä jaksamiseen
- 9.-10.3.2012 Turku - osallistujia 51
 Riikka Heikkinen - Ajankohtaista
 Timo Heiskala - Tulkkauspalvelun laatu välityskeskusten näkökulmasta
 Erto / Ystea - Ammattiliittoon
 Keskustelua oikeustulkkauksesta ja paritulkkauksesta
 Pirkko Huuhka - Puva-tulkki tutkintotilaisuuden arvioijana
 Asiakkaan kertovat - Mikä muuttui, muuttuiko mikään
- 15.-16.3.2013 Tampere - osallistujia 55
 Timo Heiskala - Laatu palveluyrityksen toiminnassa
 Johanna Tingvall ja Maria Åby - Tulkkauslaadun kehittäminen ja palautejärjestelmä
 Riitta Sjögren - Pirkanmaan yhteistyömalli
 Eeva Lammela - Akvaariokeskustelua tulkkauspalvelusta
 Heli Honko-Pekkarinen - Ammattiliitosta
 Johanna Tingvall - Puva-tulkin Työkalupakki
 Carita Pirttijoki ja Kirsi Pöyry - Keskustelua paritulkkauksesta, tulkkaus ulkomailla
- 13.-15.3.2014 Haapsalo, Viro - osallistujia 34
 Tarja Tantt - Puva-tulkkien vuorovaikutusosaaminen
 Esiintymis- ja ryhmäviestintätaitojen työpaja
 Tutustumiskohteena Haapsalu Sanatoorne Internaatkool
 Keskustelua kommunikaatio-ohjauksesta
 Päivi Ahola - Turvallisuus- ja pelastussanastoa viittomin
- 20.-21.3.2015 Jyväskylä - Kommunikaatio-ohjaus - osallistujia 70
 Maire Huttunen - Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus
 Maija Saastamoinen - Tuntien suunnittelusta toteutukseen
 Erto/Ystea
 Hannele Merikoski - Tabletit käyttöön!

10. TYKY-viikonloput

15.-16.9.2012 Kangasalan Lepokoti, Kangasala (osallistujia 9)

13.-14.9.2013 Ruissalon kylpylä, Turku (osallistujia 12)

11. Yhdistyksen jäsenmäärien kehitys 2006-2014

30.9.2006 perustamiskokouksen osallistujia 22 henkilöä

	jäseniä kannatusjäsen	varsinaisia	opiskelija	
31.12.2007	74	62	12	1
31.12.2008	94			
31.12.2009	115			1
31.12.2010	147	107	30	
31.12.2011	156	116	40	
31.12.2012	138	108	30	
31.12.2013	133	116	17	
31.12.2014	139	119	20	
31.12.2015	169	148	21	

12. Tutkimuksia, opinnäytetöitä

Cromnow, Maria 2012. "I Know it is Wrong but I do it Anyway" - How do Speech Interpreters Respond to Ethical Dilemmas? Linköpings Universitet.

Mäki, Kirsi-Marja 2014. Erikoisosaajasta moniosaajaksi. AMK -opintopolun kartoitus puhevammaisten tulkeille. Diakonia-ammattikorkeakoulu..

Nurminen, Ninni 2014. Tolkningstjänst för talhandikappade personer i Finland. Åbo Akademi.

Saarinen, Anja 2009. Sanattomien sanansaattajat. Puhevammaisten henkilöiden tulkkien koulutuksen toimintatutkimuksellinen kehittäminen. Kuopion yliopisto.

Saarinen, Anja 2011. Tulkkipalvelut muutoksessa - mikä muuttui? Palvelun käyttäjien kokemuksia. Itä-Suomen yliopisto.

13. Kirjallisuutta

- Vammaisten tulkkaukspalvelut - TULPPA Tuula Pulli, toim. Kehitysvammaliitto 1993
- Tulppa suusta - Puva-tulkkipalvelun järjestäminen kunnissa Tuula Pulli, Kehitysvammaliitto 1995
- Puhevammaisten tulkkipalvelun (AAC-työntekijän) koulutus - Kokeiluopetussuunnitelma ja sen toteutuminen 1994-1995 (1996) Tuula Pulli, Hallikainen-Tuomainen, Nissinen, Ratas, Ruhanen Tolvanen Kehitysvammaliitto 1996
- Kuulo- ja puhevammaisten tulkkipalvelut - Vammaispalvelulain toteutuminen Topo, Heiskanen, Rautavaara ym - Raportteja 255-2000, Stakes 2000
- VETURI - Alueellisen yhteistyön seurantaraportti Rautavaara 1-2002, Stakes 2002
- Kuulo- ja puhevammaisten verkostoituvat tulkkipalvelut, Selvityksiä 2006:51, STM 2006
- Puhevammaisten tulkkipalvelun erikoisammattitutkinto - Tutkinnon perusteet 2001 Opetushallitus 2001
- Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto - Tutkinnon perusteet 2006 Opetushallitus 2006
- Puhevammaisten tulki erikoisammattitutkinto - Tutkinnon perusteet 2010

Opetushallitus 2010

- Vaikkeasti puhevammaisten tulkkipalvelut - Tampereen kaupunki
Loppuraportti Tampereen kaupunki, sos- ja terveystoimi 1994
- Adeliinallakin on kieli - Kuvaus vaikeasti puhevammaisen
tulkkipalveluasiakkaan ohjaavasta tulkkipalvelusta Päivi Oravakangas-Kela,
pt Oulun kaupunki sos- ja terveystoimi julkaisu A9/1998
- Pirkanmaan Veturi-hanke - Näkökulmia vammaispalvelulain mukaisen
tulkkipalvelun kehittämistyöhön, Länsi-Suomen lääninhallitus 2003
- Puhevammaisten tulkkipalvelut Uudellamaalla 1999-2001 Eija Roisko,
toim. Tikoteekin raportteja 1/2003, Kehitysvammaliitto 2003

LIITE

PUHEVAMMAISTEN TULKIN AMMATTISÄÄNNÖSTÖ

Puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö perustuu asioimistulkin ammattisäännöstöön, jonka seuraavat liitot ovat hyväksyneet 30.5.2013: Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry, Käännösalan asiantuntijat KAJ ry, Suomen Puhevammaisten Tulkit ry, Suomen Viittomakielen Tulkit ry, Suomen kirjoitustulkit ry, Helsingin seudun asioimistulkikeskus, Keski-Suomen tulkikeskus, Kuuloliitto ry ja Kuurojen Liitto ry.

Asioimistulkkaus on viranomaisen, yhteiskunnan virallisen instituution tai jonkin muun tahon ja yksilön tai pienehkön ryhmän välisen dialogin tulkausta. Tässä säännöstössä tulkilla tarkoitetaan koulutettua ja/tai kokenutta ammattilaista ja tulkkauksen asiantuntijaa, joka on tulkkauksilanteessa täysin puolueeton ja riippumaton.

Ammattisäännöstö sitoo, ellei laista tai asetuksista yksittäistapauksissa toisin johdu, sen laadintaan osallistuneiden, tulkkeja edustavien liittojen jäseniä: puhuttujen ja viitottujen kielten tulkkeja, kirjoitustulkkeja sekä puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien tulkkeja.

Puhevammaisten tulkin eettiset ohjeet

1. Tulkilla on salassapitovelvollisuus.
2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.
3. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen.
4. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä.
5. Tulkki valmistautuu tehtävänsä huolellisesti ja ajoissa.
6. Tulkki tulkkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta.
7. Tulkki on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä.
8. Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä.
9. Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla.
10. Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkausta tulkkauksilanteessa.
11. Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla.
12. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.

Asiantuntijuus puhevaltuutuksen tulkin työssä

Tulkkauksen tavoitteena on välittää asioimistilanteen viesti tarkasti ja siten, että kielellinen tasa-arvo toteutuu. Tasa-arvon toteutumiseksi tulkin velvollisuus ja oikeus on toimia tilanteessa oman alansa asiantuntijana niin, että puolueeton ja laadukas tulkkaus on mahdollista. Tämän vuoksi tulkattavan viestintätilanteen alussa tulkki määrittelee osallistujille tulkin roolin ja tulkkauksen edellytykset. Hän myös puuttuu tarvittaessa esimerkiksi käytännön järjestelyihin taikka vaikuttaa viestin ja tilanteen kulkuun, kun se kattavan tulkkauksen vuoksi on tarpeen.

Tulkki sopii ennen tulkkauksen alkamista osanottajien kanssa siitä, miten osapuolten tulee toimia, että tulkki pystyy kattavaan tulkkaukseen. Tulkillä on velvollisuus ja oikeus keskeyttää puhuja saadakseen tulkkausvuoron, jos viestin välittämisen tarkkuus kärsii puheenvuorojen pituuden tai päällekkäisyyksien vuoksi.

Tulkki on tulkkauksen ja tulkkauspalvelun asiantuntija. Tulkki hallitsee puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointikeinot sekä ymmärtää kommunikoinnissa tarvittavien apuvälineiden toiminta-periaatteen. Tulkki tukee asiakasta ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään muita. Tulkki huolehtii kommunikoinnin apuvälineiden esilläolosta ja toimivuudesta ja tukee asiakasta hänen tarvitsemansa apuvälineen käytössä.

Tulkki huolehtii aina, että asiakkaalla säilyy aloitteenteko ja itsemääräämisoikeus.

Eettisten ohjeiden soveltaminen

1. Tulkillä on salassapitovelvollisuus.

Tulkin salassapitovelvollisuus koskee kaikkea toimeksiantoon ja sen osapuoliin liittyvää, suullista ja kirjallista tai muulla tavoin välitettyä informaatiota, jonka tulkki saa tietoonsa valmistautuessaan toimeksiantoon, toimeksiannon aikana tai ja sen jälkeen, eikä hän saa paljastaa mitään näistä tiedoista kolmansille osapuolille eikä itsenäisesti tuoda toisesta osapuolesta saamaansa tietoa dialogin toisen osapuolen tietoon.

Salassapito koskee myös asiakirjoja ja muuta aineistoa, joihin tulkillä on pääsy tai joita hän vastaanottaa toimeksiannon yhteydessä sekä tulkin

muistiinpanoja ja tulkin tuottamaa tulkkausta sen muodosta tai tallentumisesta riippumatta.

2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.

Tulkki ei aja tulkkaustilanteessa omaa taloudellista tai muuta etuaan eikä käytä mitään toimeksiannon yhteydessä tietoonsa tullutta omaksi tai muiden hyödyksi tai vahingoksi.

3. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen.

Tulkin tulee ennen toimeksiannon vastaanottamista selvittää mahdollisimman tarkasti, onko hänellä sukulaisuus-, tunne- tai riippuvaisuussuhdetta jompaankumpaan osapuoleen, onko hän jollakin tavoin osallinen käsiteltävään asiaan tai aiemmin osallistunut sen käsittelyyn taikka onko asian lopputuloksella hänelle välitöntä käytännöllistä tai taloudellista merkitystä tai vaarantuuko hänen puolueettomuutensa tai objektiivisuutensa muista syistä, esimerkiksi lainsäädännöllisin perustein. Jos tulkki on epävarma siitä, onko hän asiassa esteellinen, hänen on tuotava epäilyksensä osapuolten tietoon ja jätettävä esteellisyys näiden ratkaistavaksi.

4. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä.

Ennen toimeksiannon vastaanottamista tulkin tulee selvittää tulkkaustoimeksiannon vaativuus sekä sen edellyttämät tulkkaustekniset valmiudet ja mahdolliset toimeksiantoon sisältyvät eettiset tai henkiset haasteet, jotta hän voi muodostaa mahdollisimman tarkan käsityksen toimeksiannon laadusta ja omien taitojensa riittävydestä kyseisen tehtävän hoitamiseen tämän ammattisäännösten edellyttämällä tavalla.

5. Tulkki valmistautuu tehtäväänsä huolellisesti ja ajoissa.

Tulkin työn tavoitteen eli viestin välittämisen ja kielellisen tasa-arvon toteutumiseksi tulkin on perehdyttävä asiakkaan kommunikointiin, toimeksiannon edellyttämään sanastoon, terminologiaan ja fraseologiaan sekä esille tulevaan aiheeseen tulkkauksen kannalta tarkoituksenmukaisella tarkkuudella.

Tulkki valmistautuu tehtävään myös tilanteen edellyttämien muiden viestinnällisten seikkojen kannalta, hänen on esimerkiksi ymmärrettävä

tilanteessa vallitsevat roolit ja hierarkiat ja pystyttävä valitsemaan tulkkaustilanteeseen parhaiten soveltuva työskentelytapa.

6. Tulkki tulkkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta.

Tulkin tehtävä on välittää kielelliset ja kulttuurisidonnaiset ei-kielelliset viestit mahdollisimman kattavasti ja sisällöllisesti muuttumattomina. Mikäli tulkki ei voi tuottaa vastinetta esim. sanonnoille, sananlaskuille, puheenparsille, harvinaisille termeille ja lyhennyksille, tulkki pyytää puhujaa selvittämään sanomaansa ja informoi siitä kuulijaa. Tulkki ei kuitenkaan selitä asiasisältöjä oma-aloitteisesti kummankaan tulkattavan kielen edustajan puolesta.

Tulkki tulkkaa asiakkaan viestin selkeällä kielellä, viestin sisältöä muuttamatta. Tulkki varmistaa tulkkauksensa oikeellisuuden asiakkaalta tarvittaessa puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja käyttäen. Tulkki selkeyttää tarvittaessa kommunikointikumppanin viestin asiakkaalle.

7. Tulkki on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä.

Tulkki on toimeksiantoa vastaanottaessaan, sen aikana ja sen jälkeen puolueeton ja riippumaton säilyttääkseen luotettavuutensa. Tulkin puolueettomuudella tarkoitetaan sitä, että hänen henkilökohtaiset mielipiteensä tai asenteensa eivät vaikuta hänen työnsä laatuun.

Jos tulkkaustilanteessa esiin tulleet asiat ovat tulkin oman etiikan tai moraalin vastaisia, tulkki ei näytä sitä eleillään, äänensävyllään tai sanavalinnoillaan. Jos tulkki etukäteen tietää, ettei hän pysty tulkkaustilanteessa olemaan aiheen tai tulkattavien suhteen puolueeton ja ulkopuolinen, hänen tulee kieltäytyä vastaanottamasta tulkkausta. Tulkkaustilanteessa tulkki toimii viestin välittäjänä eikä ota kantaa käsiteltävään asiaan tai aiheeseen. Osapuolten tarvitessa tarkennusta johonkin tulkkaustilanteessa ilmi tulleen, he pyytävät tarkennusta toiselta osapuolelta eivätkä tulkilta.

8. Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä.

Tulkki ei tulkkaustoimeksiannon aikana ota hoitaakseen muita tehtäviä kuin toimeksiannon edellyttämät tulkkaustehtävät, eikä hän ennen tulkkausta, sen aikana tai sen jälkeen anna tulkattaville neuvoja tai ohjausta asian hoitamisessa, eikä hän keskustele tulkkauksen aikana esille tulleista asioista. Tulkin tehtäviin kuuluvat ainoastaan kulloinkin käytetyn tulkkauksen menetelmän mukaiset tulkkaustehtävät. Mahdollisista tulkkaukseen liittyvistä kirjallisista käännöstöistä on aina sovittava erikseen.

9. Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla.

Tulkin tulee kaikessa käyttäytymisessään ja esiintymisessään toimia kunkin tulkkauksaviestintätilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon tilanteeseen liittyvät käyttäytymis- ja pukeutumismormit. Tulkki ei kuitenkaan vastaa osapuolten norminmukaisesta käyttäytymisestä eikä esimerkiksi muokkaa tulkattavaa viestiä odotusten mukaiseksi.

10. Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkkausta tulkkauksitilanteessa.

Tulkilla on velvollisuus ja oikeus huolehtia työoloistaan, jotta tulkkauksaviestintä onnistuisi tarkoitetulla tavalla. Hänen tulee viipymättä ilmoittaa tulkkausta vaikeuttavista seikoista.

Tulkkausta vaikeuttavia tai oleellisesti häiritseviä seikkoja voivat olla esimerkiksi huono tekninen äänentoisto, heikko valaistus, muu kuulemista, ymmärtämistä tai viestintää haittaava häiriö tai tulkin hallitsemasta kielimuodosta voimakkaasti poikkeava murre. Lisäksi tulkki on velvollinen ilmoittamaan välittömästi, jos tilanne muuttuu siten, että hän on ennalta selvitetystä poiketen jonkun osapuolen suhteen esteellinen tai jos tulkkaustehtävän luonne muuttuu oleellisesti siten tai osoittautuu sellaiseksi, että tulkin osaaminen tai valmistautuminen ei ennalta arvioidusta poiketen riitä tehtävän laadukkaaseen suorittamiseen.

11. Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla.

Tulkki toimii aina ammattikuntansa eettisten sääntöjen mukaisesti, ja käyttäytyy sekä toimeksiannon yhteydessä että vapaa-ajallaan tavalla, joka on omiaan edistämään ammattikunnan arvostusta. Mikäli tulkilla on toimeksiantoa vastaanottaessaan syytä epäillä, että tulkkaukseen liittyy rikollista tai ihmisoikeuksia loukkaavaa toimintaa, hänen ei tule hyväksyä toimeksiantoa.

Tulkki ei heikennä ammattikunnan työoloja hyväksymällä toistuvasti käytäntöjä, joissa tasokas, tarkoituksensa täyttävä tulkkaukset ei ole mahdollista, vaan hänen tulee kieltäytyä toimeksiannosta, joiden yhteydessä sovelletaan tai voidaan olettaa sovellettavan tällaisia käytäntöjä.

Tulkki käsittelee tulkkaukseen liittyviä asioita niin ammattikunnan sisällä kuin sen ulkopuolellakin tavalla, joka edistää laadukkaan tulkkauksen edellytyksiä.

12. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.

Tulkki ylläpitää ja kehittää kaikkia ammatissaan tarvitsemiaan taitoja ja valmiuksia jatkuvasti.

* * * *

It is the duty of the physician to see that his patient is properly cared for. This is a duty which cannot be delegated to anyone else. The physician must be able to handle all the details of his patient's care. He must be able to give the patient the best possible medical care. He must be able to give the patient the best possible nursing care. He must be able to give the patient the best possible psychological care. He must be able to give the patient the best possible social care. He must be able to give the patient the best possible spiritual care. He must be able to give the patient the best possible care in all respects.

The physician must be able to handle all the details of his patient's care. He must be able to give the patient the best possible medical care. He must be able to give the patient the best possible nursing care. He must be able to give the patient the best possible psychological care. He must be able to give the patient the best possible social care. He must be able to give the patient the best possible spiritual care. He must be able to give the patient the best possible care in all respects.

The physician must be able to handle all the details of his patient's care. He must be able to give the patient the best possible medical care. He must be able to give the patient the best possible nursing care. He must be able to give the patient the best possible psychological care. He must be able to give the patient the best possible social care. He must be able to give the patient the best possible spiritual care. He must be able to give the patient the best possible care in all respects.

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION

It is the duty of the physician to see that his patient is properly cared for. This is a duty which cannot be delegated to anyone else. The physician must be able to handle all the details of his patient's care. He must be able to give the patient the best possible medical care. He must be able to give the patient the best possible nursing care. He must be able to give the patient the best possible psychological care. He must be able to give the patient the best possible social care. He must be able to give the patient the best possible spiritual care. He must be able to give the patient the best possible care in all respects.